

KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTET
Postboks 8013 DEP
0030 OSLO

Dato: 08.02.2019
Saksnr.: 19/01382-1
Deres ref.:

Klima- og miljøverndepartementet - oppstart arbeid med ny stortingsmelding om kulturvernpolitikk - innspill Nedre Eiker kommune

Vi viser til oppfordring om å komme med innspill til ny stortingsmelding om kulturvernpolitikk og takker for at vi fikk komme med muntlig innlegg på møtet i Klima- og miljøverndepartementet 24. januar 2019. Samtidig beklager vi at vi sender det skriftlige innspillet etter fristen og håper det likevel kommer med. Årsaken til forsinkelsen er nytt saks- og dokumentarkiv og oppstarts vansker med dette.

Automatisk fredning – insitamenter til bruk av arkeologiske metoder på kulturminner yngre 1537

Som nevnt i det muntlige innspillet 24. januar ser Nedre Eiker et stort behov for at Departementet ser på muligheten for å tilrettelegge for bruk av arkeologiske metoder på kulturminner yngre enn 1537. Eksempelvis er det registrert flere såkalte «liggeplasser» i Nedre Eiker. Dette er plasser der de reisende/taterne har hatt sesongmessig tilhold fram til slutten av nittenhundretallet. Flere av disse har sannsynligvis vært i bruk i flere hundre år. Det er vanskelig eller umulig å stadfeste at bruken av disse er førreformatoriske. Plassene er uten synlig markering og inneholder i hovedsak kun spor om kan dokumenteres med arkeologiske metoder og innsamling av tradisjoner. Hvis vi ønsker å forstå bruken av disse i tid og rom er dette svært kostbart og vanskelig å gjennomføre for en kommune som Nedre Eiker. Det samme gjelder rekke lokale kulturminner som historiske idrettsanlegg, veifar, husmannsplasser m.m. I Nedre Eiker ligger for eksempel tuftene etter fødestedet til forfatteren Hermann Wildenvey. Alle disse stedene har i motsetning til de førreformatoriske kulturminne intet automatisk vern, men er prisgitt en lang og kostbar saksbehandling fram mot et labilt politisk vedtak.

Nedre Eiker kommune ønsker at det innarbeides insitamenter og systemer som gjør bevaringen av denne type kulturarv enklere og finansiering av undersøkelser som tradisjonelt brukes på førreformatoriske kulturminner. Dette gjelder også bygrunn yngre enn 1537.

Faglig program – kunnskapsbehov og kunnskapsproduksjon

Mesteparten den profesjonelle kunnskapsproduksjonen knyttet til kulturarven i dag gjøres av Fylkeskommunen, Landsdelsmuseene og Universitetsmiljøene og springer ut fra deres kunnskapsbehov. Kunnskapsbehovet på lokalt nivå dekkes i hovedsak av en kjempeinnsats fra enkeltpersoner og frivillige organisasjoner. Det svær få finansieringsmuligheter for en profesjonalisert kunnskapsproduksjon initiert fra lokalmiljøenes behov. Nedre Eiker kommune har nylig vedtatt en kommunedelplan for kulturminner. Slike planer er som oftest deskriptive og sjelden juridisk bindende. Samtidig peker de på en rekke utfordringer knyttet til vern, men lite om lokalmiljøenes kunnskapsbehov. Derfor ønsker vi oss at det sees på muligheter for å tilrettelegge for at også kommunene kan utarbeide faglige program knyttet til kunnskapsbehov om de lokale kulturminnene og tilgang på ressurser slik at de kan profesjonaliserer produksjonen av den etterspurte kunnskapen.

Oppvekst og kultur

Kultur og fritid
Organisasjonsnummer
841088832

Postadresse
Postboks 399
3051 Mjøndalen

Besøksadresse
Rådhusgt. 2
3050 Mjøndalen

Telefon +47 32232500
post@nedre-eiker.kommune.no
www.nedre-eiker.kommune.no

Sosial profil

Tradisjonelt har kulturminnevernet fokusert på «monumentene» i kulturarven. De siste årene er det gjort en stor innsats for å forvalte kulturminner med en «sosial» profil bedre. Vi håper at dette arbeidet fortsetter. Ikke bare med tanke på de fysiske kulturminnene men også ved at alle lag og grupper i befolkningen føler at deres kulturarv blir ivaretatt, formidlet og undersøkt. Det bør legges til rette for «kortreist» kulturarv i nærmiljøene med skilting og turstier slik at alle har tilgang på og glede av vår rike kulturarv. For mange er for eksempel en uanselig rydningsrøys eller kullmile like spennende som store gravfelt og stavkirker. En slik tilrettelegging vil være et godt bidrag til folkehelsesatsingen og lokal identitet.

Minoriteter

Det har blitt mer og mer fokus på minoritetenes kulturarv. Fysisk og immateriell kulturarv. Vi håper denne satsningen fortsetter. For Nedre Eiker sin del vil dette i stor grad gjelde finnekulturen og særlig de reisendes kultur. Vi ber om at Departementet ser på muligheter å til rette slik at kommuner som Nedre Eiker får dekket behovet for kunnskap og muligheter til bevaring, integrering og formidling av kulturarven til våre minoriteter.

Immateriell kulturarv

Det finnes en mengde håndverk-, jordbruk-, fiske-, fangst-, teknologi-, mat- og navnetradisjoner sammen med en nærmest ubegrenset mengde immateriell kulturarv. Mange av disse er kun sentrale og viktige i lokalsamfunn eller tilknyttet enkelte grupper. Det finnes eksempler på en rekke viktige «kulturminner» som forsvinner hver eneste dag. Navn på punkter og steder lokalt, vår mødre og bestemødres håndskrevne kokebøker, fiskemetoder, kunnskap om bygging av tradisjonsbåter, tradisjonshåndverk osv. Det er allerede satset noe på innsamling, forskning, bevaring og bruk av mye av denne kunnskapen. Vi ber likevel Departementet legge til rette for å videreføre denne satsingen.

Fartøyvern

Nedre Eiker kommune har den siste tiden hatt særskilt fokus på bevaring av de karakteristiske «Nersetterbåtene» en elvebåttype fra Drammensvassdraget. Denne satsingen har i hovedsak vært finansiert med private og kommunale midler i tillegg til Kommunaldepartementets gaveforsterkningsmidlene. Lokale båttyper som Nersetterbåtene finnes over alt i landet. Det finnes et stort antall mennesker som tålmodig tar vare på disse uanselige båtene. Enten som små grupper, lag og foreninger eller enkeltpersoner. Mange av disse båtene har vært viktig for lokale økonomier og er en viktig del av lokalsamfunnenes kognitive forståelse av sin nære historie. Derfor ser vi for oss at ivaretagelsen av den immaterielle kulturarven knyttet til mindre lokale og regionale båttypene og de eksisterende båtene blir et kommunelat ansvar.

Verdiskaping – stedsutvikling - kulturarv

Nedre Eiker kommune berømmer det arbeidet som er igangsatt mht. verdiskaping knyttet til kulturarv. Gjennom Riksantikvarens verdiskapingsmidler og særlig gjennom midlene som er kanalisert gjennom Buskerud fylkeskommunens kulturarv og verdiskapingssatsing. Vi håper at denne satsingen utvikles ytterligere. Og at det vil favne «mikroprosjekter», sosialt entreprenørskap og lokale kulturarvprosjekter i enda større grad. Videre mener vi at satsingen i større grad bør ha en «grønn» og en sosial profil.

Bruk av metallsøker

De siste årene har bruken av metallsøkere på hobbybasis hatt en eksplosiv økning. Vi har ett klart inntrykk av at dette tapper kulturminnevernet og museene for store midler. Og at bruken foregår uten særlig faglig kontroll på kulturminner som ikke har noen formelt vern: krigsminner, kirkesteder yngre enn 1537, etter reformatorisk bygrunn, handelsplasser, havneanlegg, gårdsanlegg og industrielle kulturminner. Søkingen og innsamlingen av gjenstander er i utgangspunktet ikke problematisk så lenge det finnes ressurser til å ta vare på funnene og dokumentere arbeidet. Vi ser på det siste som den største utfordringen. Når kulturminner tappes for gjenstander av metall forringes det vitenskapelige potensialet. Ved senere undersøkelser og kartlegging for eventuelt å dekke kunnskapsbehovene knyttet til stedet vil kildematerialet være skjevt eller ganske enkelt fjernet. Vi ber Departementet se på muligheten for å profesjonalisere bruken av metallsøker og tilrettelegge slik at bruken følges opp av ressurser til dokumentasjon ut over kun å plukke opp metalgjenstander.

Skilting og skjøtsel av kulturarven

Fylkeskommunene forvalter i dag store ressurser knyttet til skilting og skjøtsel av automatisk fredete kulturminner. Disse fordeles ujevnt ut over de forskjellige kommunene. Kommuner med et rikt inventar av førreformatoriske «monumenter» stiller sterk i denne fordelingen. Vi ber Departementet se på muligheten til å overføre dette ansvaret og midlene til kommunene slik at kommunene selv kan inkorporere tilretteleggingen av kulturarven i stedsutvikling, verdiskaping og samfunnsutviklingen.

Arkeologiske registreringer

Planarbeid utløser i enkelte tilfeller krav om registrering av automatisk fredete kulturminner. Disse gjennomføres i dag i hovedsak av Fylkeskommunen. I samband med regionreformen har fylkeskommunene vokst og fått overført ytterligere oppgaver knyttet til forvaltningen av kulturarven. Dette virker som en opphopning av ansvar på ett forvaltningsnivå og gjennom utvidelsen av fylkeskommune skaper det en større avstand til forvaltningen og det viktigste for lokalmiljøene; kunnskapsproduksjonen og formidlingen sammen med bevaringen og muligheten for samfunnsutvikling knyttet til kulturarven. Vi ber Departementet se på mulighetene for at de største kommunen kan gjennomføre kulturminneregistreringen knyttet til plansaker og byggesaker. Dette vil gi kommunene mulighet til å kartlegge kulturminner ut over de automatisk fredete i samband med transformasjon av arealer. Kulturminner som ellers ikke blir kartlagt og undersøkt.

Mobilitet knyttet til kulturarven

Når det av forskjellig årsaker dukker opp spektakulære funn eller ukjente kulturminnetyper og fenomener avstedkommer det ofte utfordringer i forhold til økonomi og planrettslige forhold. Vi forslår at Departementet legger til rette for en statlig økonomisk buffer slik at man kan ivareta, utvikle og bruke slike muligheter for framtiden. Og at dette ikke går på bekostning av andre formål.

Med hilsen

B. Kjartan Fønstelien
Kulturvernkonsulent

Dokumentet er sendt elektronisk uten underskrift